

**Advies betreffende een studie wat betreft de effecten
op de groenknolorchissen bij de ophoging fase 3
van het Logistiek Park Waaslandhaven
met overschotgronden van de Liefkenshoekspoortunnel**

Nummer: **INBO.A.2010.233**

Datum advisering: **6 december 2010**

Auteur(s): **Ralf Gyselings**

Contact: **Erika Vanden Bergh (erika.vandenbergh@inbo.be)**

Kenmerk aanvraag: **e-mail van 24/09/2010 en 5/10/2010**

Geadresseerden: **Steven Laureys**
Agentschap voor Natuur en Bos
Provinciale dienst Oost-Vlaanderen
Gebr. Van Eyckstraat 2-6
B-9000 Gent

Steven.laureys@lne.vlaanderen.be

Cc: **Agentschap voor Natuur en Bos**
Centrale Diensten

t.a.v. Carl De Schepper
(carl.deschepper@lne.vlaanderen.be)

AANLEIDING

Bij de aanleg van de Liefkenshoek spoortunnel komt 600.000 m³ infrastructuurspecie vrij. Deze overschotgronden moeten ergens gestockeerd worden. Het MER voor de Liefkenshoekspoorverbinding geeft volgende voorwaarden waaraan locaties voor stockage van overschotgronden dienen te voldoen:

- Werkzones en stapelruimtes bij voorkeur voorzien in reeds verstoorde bodems of op bodems waar in een latere fase nog werken gepland zijn.
- Voorkeur voor maximaal gebruik van de overtollige infrastructuurspecie binnen het project en het havengebied. Tijdelijke stocks in zones met belangrijke natuurwaarden moeten vermeden worden.

De aanduiding van deze locaties diende volgens het RUP te gebeuren in de stedenbouwkundige vergunningen en in overleg met de haveninstanties

Geschikte locaties die aan bovenstaande voorwaarden voldoen zijn de laag gelegen delen van het toekomstige Logistiek Park Waaslandhaven (LPW): fases 1 en 3 en delen van fases 2 en 5 (Figuur 1). Ook planologisch (industriegebied volgens het gewestplan Sint-Niklaas – Lokeren van 1978) en eigendomsmatig (eigendom van Maatschappij Linkerscheldeoever) is de stockage van overschotgronden in het LPW mogelijk. Fase 1 van het LPW is momenteel in aanleg. Deze is geregeld via de stedenbouwkundige vergunningen 8.00/46003/5331.4 van 13 oktober 2008 (aanleg) en van 8.00/46003/5331.5 van 25 februari 2010 (ophoging). Bouwheer is de Maatschappij Linkerscheldeoever. Fase 1 van het LPW moest worden opgehoogd tot 6,26 m TAW. Daarvoor wordt momenteel de specie afkomstig van de Liefkenshoek spoorverbinding gebruikt. In fase 1 kan niet de volledige overschotgrond geborgen worden. Volgens de grondbalans kan circa 200.000 m³ gestockeerd worden in het lage deel van fase 2 van het LPW (meest noordelijke deel, grenzend aan fase 1). De gronden die er gestockeerd worden zullen later gebruikt worden voor de aanleg van haveninterne wegen, o.a. toekomstige rotonde Hazopweg-Haandorpweg-Hoogschoorweg met ongelijkgrondse kruising Liefkenshoekspoorverbinding. Voorts zullen de overschotgronden ook worden gebruikt voor de ophoging van fase 3 van het logistiek park. Het maaiveld ervan moet net als in fase 1 verhoogd worden tot de voorziene 6,26 m TAW.

Hoewel deze ophoging van fase 3 inspeelt op de toekomstige ontwikkeling, moet ze los van deze verdere terreinontwikkeling gezien worden. Ze houdt in eerste instantie verband met de aanleg van de Liefkenshoekspoorverbinding, een vergund project waarvoor natuurcompensaties worden uitgevoerd (creatie van 22 ha riet en water in de zone 'rietveld Kallo'). Deze natuurcompensaties zijn voorgesteld in het MER over deze spoorverbinding en vervolgens vastgelegd in het Ruimtelijk uitvoeringsplan dat nadien voor de aanleg van deze verbinding werd definitief werd vastgelegd door de Vlaamse regering op 9 mei 2008. Dat er geen strikte koppeling is tussen ophoging en industriële ontwikkeling blijkt ook uit het verleden. De zone waar het logistiek park waasland zal komen is immers al geruime tijd geleden opgespoten maar is nog steeds onbebouwd, op delen van fase 1 na. Verder kan het gebied ook industrieel ontwikkeld worden zonder ophoging of stockage van overschotgronden. Een strikte koppeling tussen ophoging en verdere ontwikkeling is er dus niet. Er is enkel een duidelijke link met de aanleg van Liefkenshoekspoor waarbij 600.000 m³ overschotgronden vrijkomen.

Daar de ophoging van fase 3 van het LPW niet mag gezien worden als gekoppeld aan de industriële ontwikkeling van fase 1 is de ophoging niet MER-plichtig¹.

¹ Ontwikkeling van industrieterreinen is mer-plichtig vanaf een drempel van 50 ha, het LPW fase 1 is 49,5 ha groot.

Omdat het logistiek park Waaslandhaven binnen de contouren van een speciale beschermingszone, aangeduid in het kader van de Vogelrichtlijn (VRL), valt, en in geval van fase 3 wordt geoordeeld dat de ophoging een effect kan hebben op de natuurwaarden van het betreffende Vogelrichtlijngebied (SBZ-V), moet bij de vergunningsaanvraag wel **een passende beoordeling** gevoegd worden². Want er is een mogelijkheid dat het project een significante invloed³ heeft op het SBZ-V.

De passende beoordeling bevat achtereenvolgens volgende hoofdstukken:

- Beschrijving van het project dat wordt beoordeeld;
- Beschrijving van de van belang zijnde Vogel- en Habitatrichtlijngebieden (instandhoudingsdoelen, huidige situatie en beoordeling staat van instandhouding);
- Beschrijving van de effecten;
- Effectbeoordeling, inclusief cumulatieve effecten en conclusie m.b.t. mitigatie en compensatie;
- Eindconclusie waarin geoordeeld wordt of het project zal leiden tot significante effecten op het betrokken SBZ-gebied(en) en -soorten.

Naast de passende beoordeling werd er ook een **grondwatermodellering en ecohydrologische effectanalyse** voor de Zuidelijke Groenzone (d.d. 6/7/2010) gemaakt. Deze is integraal onderdeel van het MER voor het logistiek park Waaslandhaven. Deze grondwatermodellering en ecohydrologische effectanalyse levert gegevens die vereist zijn voor de passende beoordeling.

De realisatie van het logistiek park heeft een directe invloed op de grondwaterhydrologie in de omgeving omdat dit gepaard gaat met ophogingen en finaal een aanzienlijke toename van de verharde oppervlakte (tot 85 % verharding). De directe hydrologische effecten die hieruit voortvloeien zijn een algemeen verhoogde drainagebasis (en dus verhoging netto-infiltratie) door de ophogingen. In een tweede fase, het aanbrengen van verhardingen, wordt de netto-infiltratie sterk gereduceerd. Een mogelijke indirect effect betreft standplaatsverdroging in de Zuidelijke groenzone. Hierdoor kan de standplaatsgeschiktheid voor groenknolorchis afnemen.

Aangezien de potentiële effecten in eerste instantie indirect zijn, focust deze ecohydrologische effectanalyse vooral op de hydrologische aspecten via een grondwatermodellering. Het onderzoek bestaat in eerste instantie uit 2 onderdelen:

1. Hydrologische beschrijving van de referentiesituatie.
2. Scenario-analyse: modelmatige analyse van de hydrologische effecten van het logistiek park op de standplaatscondities in de zuidelijke groenzone. Hoewel de aanleiding voor de opdracht de potentiële effecten op de aanwezige populatie groenknolorchis betreft, is het niet de bedoeling van een soortspecifieke analyse door te voeren. De effectanalyse focust daarentegen op de eventuele wijziging in standplaats en meer specifiek wat betreft de standplaatsconditie "vocht".

² De Habitatrichtlijn bepaalt in artikel 6, lid 3 dat: "... Voor elk plan of project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van het gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor zo'n gebied, wordt een passende beoordeling gemaakt van de gevolgen voor het gebied, rekening houdend met de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied ..."

³ een significante invloed is volgens de interpretatie van de Habitatrichtlijn een negatieve invloed, indien men een project met positieve effecten voor een SBZ wil uitvoeren is een passende beoordeling dus niet nodig

VRAAGSTELLING

Er wordt aan het INBO gevraagd advies te geven omtrent deze passende beoordeling en de **grondwatermodellering en ecohydrologische effectanalyse**.

TOELICHTING

1. Opmerkingen bij de grondwatermodellering & ecohydrologische effectanalyse:

Tabel 2.1 (p. 6/24) geeft geohydrologische parameters voor de modellering (voor de calibratie dus). Ondanks de titel staan er daar geen parameterwaarden die in de modellering werden gebruikt (het verloopt normaal als volgt: men geeft benaderende startwaardes voor de parameters, een automatisch optimalisatieprocedure bepaalt de definitieve parameters). Volgens de titel zouden die vet moeten zijn aangegeven, maar er staat niets vet in de tabel. We kunnen de gebruikte waardes dus niet evalueren, in de tabel zijn enkel de startwaardes gegeven.

Er werd een stationair model gebruikt, dus met betrekking tot gemiddelde waterstanden, terwijl vooral de winterwaterstand en de vroege voorjaarswaterstand hier van belang zijn. We verwachten echter dat ten aanzien van deze parameters de gemaakte inschatting voor de ophoging zonder verharding (scenario1) van fasen 1 en 3 een worst case scenario is. Op het eerste zicht lijkt daarom de conclusie van de studie dat er in scenario 1 geen significant negatieve effecten worden verwacht correct.

De daling van waterpeilen in scenario 2 is zeer fors. Het lijkt ons aangewezen dat scenario 2 goed bestudeerd wordt in een ecohydrologische studie (bvb. als een onderdeel van het MER MER voor het logistiek park Waaslandhaven) waarin bovenstaande opmerkingen ook aan bod komen.

2. Opmerkingen bij de passende beoordeling "Ophoging fase 3 van het logistiek Park Waaslandhaven met overschotgronden van Liefkenshoekspoortunnel"

p12/50 (2.3 Het project): Er wordt voor de hoogteligging van het gebied fase 1 en fase 3 verwezen naar metingen INBO, Gyselings e.a. 2009. INBO heeft in deze zones echter nooit metingen uitgevoerd.

p26/50 (3.3.2 Soorten van de Vogelrichtlijn. Bruine kiekendief): Men schrijft hier : "*Na de ophoging van het projectgebied zal (op termijn) terug een geschikt jachtgebied voor de soort ontstaan.*" We merken op dat na de ophoging er in de eerste jaren er wellicht wel een verlies aan jachtgebied kan optreden.

p26/50 (3.3.2 Soorten van de Vogelrichtlijn. Blauwborst): Het aantal broedparen blauwborst in 2009 was meer dan 30 (Spanoghe *et al.*, 2010). De cijfers die vervolgens worden gehanteerd om de verdeling van blauwborsten over de fasen te bekijken kloppen niet, de berekening is dus fout.

p34/50 (4.2.1 Direct verlies en winst van leefgebied voor soorten): Men schrijft "*Fase 3 zal na de ophoging aanzien kunnen worden als een tijdelijke oppervlakte natuur met het habitat strand- en plasgebieden.*" Volgens ons mag het verhoogde gebied niet zomaar beschouwd worden als habitat "strand en plas". Hiervoor zijn specifieke inrichtingmaatregelen nodig, welke in dit project niet zijn voorzien. Ook moet worden

verwacht dat als het gebied door inrichtingsmaatregelen geschikt wordt gemaakt, de doelsoorten waarschijnlijk niet onmiddellijk vanaf het eerste jaar hierop reageren.

p38/50 (5.2 Heeft het project een potentiële impact op de relevante Europese habitats voor het SBZ-V qua oppervlakte, ruimtelijke spreiding, structuur en kwaliteit? 1. Riet en water): Volgens ons klopt de redenering die gevoerd wordt ten aanzien van de aanwezige oppervlakte riet niet, vermits zij niet op gegevens is gestoeld, maar hoogstens op onzekere veronderstellingen.

p40/50 (5.4 Heeft het project een potentiële impact op de leefgebieden van relevante soorten van het SBZ-V qua oppervlakte, ruimtelijke spreiding en structuur en op het bereiken van een gunstige staat van instandhouding? Vogels van riet en water): De redenering omtrent het jachtgebied van Bruine Kiekendief is speculatief van aard. Volgens ons kunnen er moeilijk kwantitatieve conclusies uit getrokken worden.

p44/50 (6.1 Groenknolorchis): Op het eerste zicht lijkt het ons dat de studie voldoende wetenschappelijk onderbouwd is om de impact correct in te schatten.

p44/50 (6.2 2 Vogelrichtlijnsoorten): De gegevens betreffen de aantallen van de (doel)soorten zijn niet volledig correct (zie hoger).

p45/50 (6.3 Bijlage IV soorten): we verwijzen naar hogervermelde opmerkingen

CONCLUSIE

Bepaalde gebruikte gegevens en redeneringen zijn volgens ons niet altijd correct en van speculatieve aard.

Indien we echter zelf op basis van de bestaande gegevens een expert oordeel vellen, lijken de conclusies ons wel aanvaardbaar.

Indien dit document later als bron voor andere studies kan worden gebruikt, of deel zal uitmaken van het MER voor het logistiek park Waaslandhaven, zouden bovenstaande opmerkingen echter best wel worden verwerkt.

REFERENTIES

Spanoghe G., Gyselings R., Vandevoorde B., Van den Bergh E., Hessel K. & Mertens W. (2010). Monitoring van het Linkerscheldeoevergebied in uitvoering van de resolutie van het Vlaams Parlement van 20 februari 2002: resultaten van het zevende jaar : bijlage 9.8 bij het zevende jaarverslag van de Beheercommissie Natuur Linkerscheldeoever. *Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek*, 2010(8). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek: Brussel : Belgium. 171 pp.